

บทที่ ๑

บทนำ

เหตุผลและความจำเป็น

การศึกษาคือหัวใจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างงาน และสร้างชาติ ให้พัฒนาเจริญ รุ่งเรือง ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ระบุไว้ว่า “ในการจัดการศึกษาของรัฐนั้น ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกัน ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี” โดยต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ อีกทั้งมีเจตนาที่จะให้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคุ้มครองสิทธิ สร้างความเสมอภาค ให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ดังนั้นแนวคิดในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมุ่งพัฒนาคน ให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งทางจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา และสังคม สามารถพึ่งพาตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษามา สร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้น รัฐจึงจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๘ กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลป (ทัศนศิลป์ นาฏศิลป์และดนตรี) การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ทั้ง ๘ กลุ่มสาระนั้น เป็นการฝึกปฏิบัติ การพัฒนาทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน

นาฏศิลป์และดนตรีไทย เป็นสาขาวิชาที่รวมอยู่ในกลุ่มสาระศิลปะ ที่มีความสำคัญ และบ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของชาติได้ชัดเจนอีกสาขาหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลได้มองเห็น ความสำคัญในการธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ และได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ราชอาณาจักรไทยในมาตรา ๘๑ ว่า “รัฐต้องส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนหรือส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติแก่เยาวชน” ดังนั้น จึงได้กำหนดให้วิชานาฏศิลป์ ไทยและดนตรีไทย บรรจุในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระศิลปะ พุทธศักราช ๒๕๔๔ และกำหนดให้การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติเป็นหน้าที่หลัก ๑ ใน ๔ ของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง แต่อย่างไรก็ตามจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกได้ หลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทย เป็นต้นว่า การแต่งกาย การบริโภคอาหาร การใช้ชีวิต อยู่ร่วมกันในสังคมและมีค่านิยมแบบตะวันตกส่งผลกระทบต่อให้สังคมไทยอ่อนแอ เยาวชน ถูกชักจูงได้ง่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเยาวชนยังไม่มีความเข้าใจธรรมชาติของนาฏศิลป์ และดนตรีไทยที่ดีพอ จึงมองว่า เป็นศิลปะที่ล้าช้า น่าเบื่อ ถ้าสมัยเป็นเรื่องขากมาก ใน

การฝึกทักษะปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทย ซึ่งต้องใช้ความอดทนและต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่อง กอปรกับการจัดการเรียนสอนวิชานาฏศิลป์และดนตรีไทยจำเป็นต้องมีครูผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะทาง จึงจะสามารถถ่ายทอดและนำพาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดใหม่ ที่ผู้สอนจะต้องวางแผนและบริหารจัดการเรียนการสอนโดยใช้ยุทธศาสตร์ทักษะกระบวนการสอนที่หลากหลาย เพื่อถ่ายทอดให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข มีความสำนึกในความเป็นไทย เข้าใจและซาบซึ้งถึงศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ มีความรู้สึกรักและหวงแหน มีจิตใจอ่อนโยน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นผู้สืบสานความเป็นไทยได้

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของเยาวชนไทยส่วนใหญ่อยู่ในภาวะวิกฤต ถูกมอมเมาได้โดยง่ายและด้อยห่างจากวัฒนธรรมไทยที่คั่งงามในอดีต ดังนั้นหากได้มีการปลูกฝังจิตสำนึกและจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวย และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทยอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมชัดเจน ใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนาทักษะและสร้างความเข้าใจด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทยให้สอดคล้องตามศักยภาพของผู้เรียน ก็จะทำให้เยาวชนเรียนด้วยความสุข และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตของตนเองได้ มองเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและก็จะทำให้สังคมไทยเข้มแข็งขึ้น และยังคงความเป็นเอกลักษณ์อยู่ได้ ดังนั้น ควรจะเริ่มต้นที่สถานศึกษาระดับประถมต่อเนื่องมาขงมัธยมและอุดมศึกษา เพื่อปลูกฝังความเป็นไทยให้เกิดขึ้นแก่เยาวชน

เป็นที่น่าอินดีเป็นอย่างยิ่งที่รัฐได้มองเห็นความสำคัญและความจำเป็น ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของไทย เพื่อให้เยาวชนได้รู้จักความเป็นไทยเข้าใจรูปแบบและรู้จักหวงแหนศิลปะของชาติไว้มิให้สูญหาย แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีการประชาสัมพันธ์ โน้มน้าวให้เยาวชนหันมาสนใจศิลปวัฒนธรรมของชาติ เยาวชนก็ยังให้ความสนใจกับการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติน้อย เนื่องจากการฝึกหัดต้องผ่านกระบวนการตั้งแต่ขั้นต้นจนสำเร็จซึ่งค่อนข้างยากมากเยาวชนหลายคนที่ขาดความอดทนก็ที่ถอดเลย ละเลยหันไปสนใจศิลปะตะวันตก ซึ่งไม่ต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกหัดฝีมือมากนัก ดังนั้นศิลปวัฒนธรรมของชาติจึงถูกละเลย กอปรกับเยาวชนของชาติยังขาดภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมที่มีความเข้มข้นพอ เนื่องจากขาดความเข้าใจในธรรมชาติของศิลปวัฒนธรรมแต่ละประเภทและคิดว่าเป็นเรื่องของคนเพียงกลุ่มเดียวที่ เป็นผู้สืบสานและสืบทอด ดังนั้น จึงมองไม่เห็นคุณค่าและละเลยสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาไทย เป็นรากเหง้าของความเป็นไทยไป จึง

ทำให้รับวัฒนธรรมเข้ามาได้ง่ายและรวดเร็ว เนื่องจากศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ดนตรี และทัศนศิลป์ บันเทิงอยู่ในตัวคนและมีความเป็นเอกลักษณ์ ดังนั้น การสืบทอดจึงมีความจำเป็นต้องมีผู้ถ่ายทอดที่มีความชำนาญในการสอนเฉพาะทางสอดคล้องตามธรรมชาติของวิชานาฏศิลป์และดนตรี และมีสื่อและเทคโนโลยีบันทึกไว้เป็นรูปธรรมเพื่อช่วยในการทบทวนความรู้ ช่วยสอนและนำเสนอให้เยาวชนเกิดความเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ เพื่อต้องการให้เยาวชนได้สัมผัสศิลปะประจำชาติตนเอง จากการดู หรือสืบทอด หรือจากประสบการณ์หลากหลาย เพื่อเน้นย้ำเตือนถึงความเป็นไทย และเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมให้แก่สังคมทั้งในและต่างประเทศ

อนึ่งศิลปวัฒนธรรมได้รับความสนใจจากชาวต่างชาติมาก ดังนั้น หากได้จัดทำสื่อด้านนาฏศิลป์และดุริยางค์ไทย เป็นรูปธรรมและยังประโยชน์ต่อการศึกษา การเรียนการสอน และการเผยแพร่ ก็จะเป็นวิธีการอนุรักษ์ในเชิงวิชาการและการบันทึกไว้ใน CD-ROM เพื่ออนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป และหากสื่อดังกล่าวได้นำไปใช้ในการเรียนการสอนและเผยแพร่ในสถาบันการศึกษาก็ยังประโยชน์ต่อผู้เรียนต่อผู้สอนให้สามารถดำเนินการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามมาตรฐานในหลักสูตรปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๔ และเป็นโอกาสอันดีที่คณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาศึกษาแห่งหนึ่งจะให้บริการทางวิชาการแก่สังคมด้านการวิจัยและทางวิชาการ และร่วมกันทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติอีกแนวทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. กำหนดแนวการสอนวิชานาฏศิลป์ไทยและดุริยางค์ให้สอดคล้องตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน
๒. จัดทำสื่อทางด้านนาฏศิลป์และดุริยางค์ไทยเพื่อให้สอดคล้องตามทักษะและกระบวนการสอนโดยจัดทำเป็น CD-ROM
๓. นำสื่อ CD-ROM นาฏศิลป์และดุริยางค์ไทย ไปเผยแพร่และประเมินคุณภาพ

ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑. ครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์ไทยและดุริยางค์ไทยในสถาบันการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยมีอายุราชการไม่ต่ำกว่า ๕ ปี
๒. ครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์ไทยระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา ๔ ภาค ได้แก่ จังหวัดสตูล จังหวัดตาก เขต ๑ จังหวัดนครราชสีมา เขต ๑ และจังหวัดนครนายก

๓.ครูผู้สอนวิชาครุศึกษาคำไทยระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา ๔ ภาค ได้แก่ จังหวัดสตูล จังหวัดตาก เขต ๑ จังหวัดนครราชสีมา เขต ๑ และจังหวัดนครนายก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑.เป็นแนวทางการสอนวิชานาฏศิลป์และดนตรี ที่กำหนดขึ้นจากการระดมสมองของครูนาฏศิลป์และครุศึกษาคำไทยจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุมาตรฐานการศึกษา

๒.รูปแบบการสอนจะเป็นตัวอย่างของแนวคิดของครูผู้สอนหลากหลายสถาบันที่จะนำไปสานต่อและกำหนดรูปแบบการสอนที่หลากหลายต่อไป เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอันจะยังประโยชน์ต่อเยาวชนต่อไป

๓.ครูจะได้นำสื่อ CD-ROM วิชานาฏศิลป์ไทยและครุศึกษาคำไทย ไปใช้ในการเรียนการสอน อันจะยังประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัยและสถานที่ทำการทดลองเก็บข้อมูล

ขั้นเตรียม - วางแผน

ขั้นเก็บข้อมูล - จัดสัมมนาเชิงวิชาการ

- รวบรวมแนวคิด และ รูปแบบการสอน วิชานาฏศิลป์และครุศึกษาคำ

- นำเสนอรูปแบบการสอนต่างๆ

ขั้นสรุป - รวบรวมแนวคิดและรูปแบบการสอนแล้วจัดสื่อ

ประกอบการสอน วิชานาฏศิลป์ และครุศึกษาคำ

ขั้นนำเสนอ - รายงานผลการวิจัย โดยจัดทำเอกสาร และสื่อประกอบการ

สอนแล้ว ถ่ายทอด เทคโนโลยี (การสอน) แก่สถาบันการศึกษา โดยนำสื่อ

CD-ROM วิชานาฏศิลป์ไทยและครุศึกษาคำไทยและคู่มือประกอบการใช้สื่อไป

แจกให้กับโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

- ทักษะ** หมายถึง ความชำนาญ ในการวิจัยนี้ หมายถึงความชำนาญด้านการสอนวิชา
นาฏศิลป์และดุริยางค์ไทย
- กระบวนการสอน** หมายถึง กระบวนการเจริญเติบโตของเด็กจากการถ่ายทอด ในวิจัยนี้ หมายถึง
กระบวนการเจริญเติบโตทางด้านนาฏศิลป์และดุริยางค์ไทยจากการ
ถ่ายทอดของครู
- นาฏศิลป์ไทย** หมายถึง ศิลปะแห่งการละครหรือการฟ้อนรำ ในการวิจัยนี้ หมายถึง ศิลปะ
แห่งการละครและการฟ้อนรำไทย
- พื้นฐาน** หมายถึง ความรู้เบื้องต้น รากฐาน ในวิจัยนี้ หมายถึง ความรู้เบื้องต้นหรือ
รากฐานวิชานาฏศิลป์ไทยหรือดุริยางค์ไทย